

بهسازی کالبدی روستاها در ایران

همانطور که گفته شد در جوامع سنتی و بخصوص روستائی الگو ضامن تداوم معماری بومی بوده است.

الگوها در راستای ساخت مساکت، بناهای عمومی و مکان‌های اجتماع استفاده می‌شده و بر اساس همین الگو نیز از آنها استفاده می‌گردیده است.

الگوها به طور متمادی از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یافته و در نتیجه پایدار مانده است.

وجود چنین الگوهایی در زندگی روستایی در اثر وجود اشتراکات در زندگی روزمره می‌باشد.

بهسازی کالبدی روستاها در ایران

در سال‌های ابتدایی بعد از انقلاب جهاد سازندگی اقدامات خدجوش را در زمینه روستاهای ایران انجام داد، که غالباً توجه بخش کشاورزی و گسترش خدمات بوده است.

اولین طرح‌های سازمان یافته در مورد روستاها ← شروع تهیه طرح‌های هادی روستائی در سال ۱۳۶۵ توسط جهاد سازندگی می‌باشد.

بنیاد مسکن انقلاب اسلامی از سال ۱۳۶۸ متصدی مسکن روستائی گردید.

اکثر سرمایه‌های طرح‌های روستائی صرف تفکیک و تعیین کاربری زمین، اصلاح معابر روستائی، تفکیک معابر سواره و پیاده، ساخت مسیرهای مخصوص تردد دام و جدول کشی خیابان‌ها شده است.

مسکن روستائی و بازسازی پس از سانحه

بازسازی روستاها پس از سوانح طبیعی نیز مانند بهسازی آنها امکان مداخله بیشتر در بافت و کالبد روستاها را فراهم می‌آورد.

- بازسازی روستاهای دشت قزوین پس از زلزله سال ۱۳۴۲

- بازسازی ناحیه طبس پس از زلزله ۱۳۵۷

نکته:

✓ معماران شاغل در امر بازسازی مناطق روستائی باید حداقل با الفبای معماری سنتی و بومی مناطق مدنظ آشنا باشند.

نگاه ارباب و رعیتی

نگاه شهری‌ها به روستائیان غالباً نگاهی از بالا به پایین است.

بنابراین طرح‌ها و برنامه‌ها آمیخته با نوعی خودمحوری است.

آنچه که برای یک شهر خوب می‌باشد، برای روستا هم خوب تلقی می‌شود.

این امر نهایتاً مانع درک واقعیات محیط روستا می‌گردد.

تنوع سیمای روستاها

روستاهای ایران تنوع بسیار زیادی دارند:

- روستاهایی به صورت پلکانی ← اغلب در مناطق کوهستانی
- روستاهای کنده شده در دل کوه ← کندوان در آذربایجان و میمند در کرمان
- روستاهایی به شکل قلعه با برج و بارو مستحکم ← مناطق مرکزی ایران
- روستاهایی با خانه‌های منفرد ← در کناره دریاچه خزر

روستای صخره‌ای

روستای با برج و بارو

روستایی با خانه‌های منفرد

تنوع سیمای روستاها

سقف و بام روستاها در هر یک از نواحی ایران با سایر نواحی متفاوت است:

- ساخت گنبد با استفاده از مصالحی چون کاهگل در نواحی مرکزی ایران.
- استفاده از سیستم تیرپوش و مصالحی چون کاهگل در اکثر نواحی ایران.
- سقفهای شیبدار با مصالحی همچون سفال در شمال و غرب ایران.

جغرافیای محل

■ جغرافیا بر دو نوع است:

الف) جغرافیای مصنوعی

ب) جغرافیای طبیعی

در جغرافیای مصنوعی موقعیت روستا نسبت به شهر، جاده، راه، مراکز تولیدی و امثال آن بررسی می‌شود.

تأثیر بر شرایط اجتماعی، اقتصادی و ریخت کلی روستا

در جغرافیای طبیعی عوامل اقلیمی تأثیرگذار بر معماری (نور، آب، شکل و جنس زمین و...) بررسی می‌گردد.

تنوع سیماهای روستاها

دیوارها و جداره‌های بناهای روستائی نیز در نقاط مختلف ایران متفاوت هستند:

- دیوارهای خشتی و قطور.
- دیوارهای سنگی (باملات و بدون ملات).
- دیوارهایی متشکل از شبکه‌ای از تیرهای نازک که بین آنها را گل پر می‌کند.
- دیوارهایی از تیرهای قطور روی هم سوار شده.

تنوع سیمای روستاها

در طرح و شکل کلی خانه‌ها و واحدهای ساختمانی روستاهای مناطق مختلف ایران تنوع وجود دارد:

- ساختار باز (خانه‌ها عیان و در معرض دید عام)
- ساختار بسته (محصور در چهاردیواری حیاط و پنهان)

- طرح کلی خانه بسیار ساده (دو یا سه اتاقی مستطیلی شکل)
- طرح حیات مرکزی (فضاها گرداگرد یک حیاط در مرکز ساخته شده‌اند)
- چینش نامنظم و پراکنده فضاهای خانه در درون یک محدوده محصور.